

ID-DAQQ TAL-QANPIENA TA' GHONQ IL-MOGHZA HASBU L-VJATKU

Ta' DUN A. TABONE

KIEN jismu Gennaru. Meta kont tiltaqa' mieghu ghaddej wahdu fit-triq hosbien u b'idejh wara dahru fil-bwiet tal-glekk, kont tahsbu li hu xi bniedem fqir u mgewwah bla ma ghandu ghaxa ta' lejla. Lehja bajda, twila xiber, fuq wiċċu samrani u xi ftit imfaqqa'; hogbejh gholjin u mgieghda; ghajnejh suwed tuta u xi ftit miksura; riglejh hoxnin ftit izjed minn qasba, jghumu f'qalziet mahmuġ wiesa' bahar; ghonq il-qmis taċ-ċaruta bajda, hafna drabi, imraqqa' u mażrat; beritta bil-pizz inkallat bi qbid is-swaba' u żarbun qadim u mqatta'. Kont tahsbu xi tallab jew xi bniedem hmar jew iblah. Imma Gennaru ma kienx hekk, ghax, minbarra li kellu l-iskola, kellu eluf ta' liri sew fil-banek ta' Malta kemm ukoll ta' barra. Kellu wkoll il-bini u r-raba' tieghu. Ix-xehha biss kienet wasslitu f'dik is-sura li ggiblek hniena thares lejh bla ma kont tafu. Kellu idejh maghluqa wisq, jitlewwem mal-bejjiegha, saħansitra jiekol bla ma jixba' biex ifaddal. Ighidu li lil martu b'hekk kien qeridha hesrem, ghax kien isakkirilha l-armarju fejn kien ikollu l-hobz, iz-zebbuġ, l-inċova u xi ftit gbejniet ta' Ghawdex. Meta kien isajjar l-aljotta kien jixtri żewġ vopiet biss, wahda ghalih u l-oħra ghal martu, u, biex iżid it-togħma tal-bahar, xi drabi kien imur fix-xtajta, isib ċaġhqa zghira bil-ħaziż madwarha u, wara li kien ilaħlaħha xi ftit fl-ilma helu biex inehhilha r-ramel, kien jixhetha fil-borma ta' l-aljotta. Ma nafx kemm hu minnu dan l-ghajdut fuq Gennaru, imma l-eluf li kellu ma setax ikun li għamilhom kollha bix-xoġhol wahdu.

Imma kull makna li ma jkollhiex żejt biżżejjed, fl-aħħar tieqaf u tithassar. Hekk għalu l-imsejken Gennaru. Kemm idum jiekol hobz iebes bit-tadam u l-niċova! Kemm idum jixrob l-ilma biss bla ma qatt jieħu tazza ħalib jew xi bajda friska! Kemm idum iġebbed u jdejjaq iċ-ċinturin ta' qaddu, għalkemm fih in-nifsu kien jagħmel il-laħam! Fl-aħħar qallu "Hawn irridek" u nxtehet bla saħħa f'qiegh ta' sodda.

Issa, l-imsejken Gennaru beda jithasseb mhux ftit x'sa jibda jagħmel; waħdu fid-dinja, għax martu u wliedu mietu lkoll u niesu ma kinux jiehdu hsiebu għax hu, minhabba x-xehħa, kien igerrixhom u jwarrabhom minnu. Kellu jsejjaħ lil Mari li kienet toqgħod bieb ma' bieb miegħu. Marret Mari, kollha mbeżżgħa, flimkien ma' bintha Ganna li bilkemm kien għad għandha għaxar snin.

“Xi gralek, Gennar?” għajtet Mari hija u diehla.

“Idhol Mari!”, qalilha l-marid kemm kemm jinstema’.
“Ma niflaħx; tista’ tagħmilli ftit tè, jekk jogħgħbok?”

“Mela ma nagħmillekx!” qaltlu Mari. “Tridx immurlek għat-tabib ukoll, Gennar?”

“Le, Mari; m’hemmx għal fejn; ftit iehor ighaddili”, kompla jgħidilha Gennaru. U Mari għamlitlu t-tè. Imma la tgħidx x’paċenzja kellha tiegħu Mari sakemm lestielu tazza tè, għax l-ewwelnett kellha taħsillu l-platti u t-tazzi mahmuġin li kien hemm fuq il-mejda, u, imbagħad, għax ma setgħetx issib it-tè u z-zokkor għax kienu maqfulin fl-armarju, fil-kċina. Fl-aħħar Gennaru sejjaħ lil Mari u, b’subgħajh jitriegħdu, newlilha ċ-ċavetta.

Kif Mari fethet l-armarju, ir-riħa ta’ qrusa u tinten li harġet minn dawk l-ixkafet inkallati, hawditilha u qalbitilha l-istonku tagħha. Meta, imbagħad, newlet idha biex iggħib il-bott taz-zokkor, Mari hasset xi haġa tielgħa ma’ idha u bdiet tagħraxha. F’daqqa waħda, Mari gibdet idha u tat pass lura bil-qatgħa. Kif reġgħet lura, rifset sieq bintha li kienet warajha, u, billi wegġgħetha, it-tifla bdiet tnewwaħ u tibki.

“Xi gralek, Mari?” qallha minn ġewwa Gennaru, “jaqaw kissirt xi haġa?”

“Le, Gennar”, wegħbitu Mari, “imma hawn m’ahniex waħidna; għandek il-wirdien fl-armarju”.

Iżda Mari, għalkemm kienet tibza’ mill-wirdien, il-ħniena u l-imħabba lejn għajrha gaghluha tirbaħ il-biza’ u reġgħet new-

let idha bil-mod il-mod sakemm irnexxielha ġġib il-bottijiet tat-tè u taz-zokkor. Bagħtet lit-tifla d-dar tagħha ġġibilha lumija, qatgħet biċċa minnha, xeħtitha fit-tazza u newlet it-tè lill-marid fis-sodda. Gennaru, hekk kif bela' darbtejn, tlieta mit-tazza, kien donnu bħal stejġer; għajnejh bdew jibbru aħjar, leħnu tqawwa u hass demmu iferfer ma' ġismu kollu. Kien donnu jrid jinzel mis-sodda u iżżihajr darba, tnejn, tlieta lil Mari biex, bħallikieku jgagħlha tifhem li hi tista' tmur lejn id-dar tagħha għax issa għalih kollox sewwa.

Imma l-imsejken Gennaru meta niżżel saqajh fl-art u ħabat jimxi, rasu bdiet iddur bih, saqajh ma felhux iżjed u, għalkemm ta s-salt biex iżomm mal-kredenza, waqa' kobba fl-art jonfoh u jokrob.

Meta Mari ratu hekk f'dik is-sura ġġennet, bdiet tghajjat u t-tifla, min-naħa l-oħra, bdiet twerżaq u tibki. F'kemm ilni ngħidlek dar Gennaru mtliet bin-nies, min jithassar il-marid, min jidhak bih u min jagħtih il-ħtija kollha minħabba x-xeħħa tiegħu.

"Imma issa mhux waqt dawn l-argumenti", qalet Mari bis-saħna, "issa l-waqt li nsejhu t-tabib". Kif Gennaru sema' l-isem tat-tabib, waqqaf widnejh, waqaf mill-krib u, kemm kemm jin-stema', qallhom biex ma jmorrux għat-tabib. Wara ftit żewġt irġiel godlija qabdu lil Gennaru, refgħuh mill-art u qegħdu minn tulu fuq is-sodda. Dawn l-irġiel u n-nies l-oħra li resqu lejn is-sodda, tbikkmu f'daqqa u stagħġbu bil-ħmieġ li kien fiha. Il-lożor u l-imħaded ma kinux jintgħarfu jekk kinux tax-xoqqa jew xi biċċa nċirata sewda; il-gvieret mimlijin tbajja' u xi ftit im-ċarrta; il-mejda ta' hdejn is-sodda kollha rmied u frak tal-pipa; żraben qodma u kalzetti maħmuġin u mqattgħin taħt is-sodda; bżieq u tiċpis mal-ħajt u mar-rokna; l-inkwadru ta' fuq rasu għanqbud u għabra; it-tubu tal-lampa maħruq u mdaħħan; is-siġġijiet b'nofs qieġh u xi sieq miksura jew nieqsa; l-art imdellka li qieġh iż-żarbuton jehel fiha; hwejġu, ta' nhar ta' Hadd, imden-dlin fuq ħabel marbut ma' żewġ grampuni minn ħajt għall-iehor. Din hi dar Gennaru; biċċa xogħol għal Mari msejkena, għax, qabel ma marret għat-tabib, riedet tnaddafielu xi ftit mill-aħjar li setgħet.

Kienu s-sebgha ta' filghaxija; xahar Novembru, ix-xahar ta' swied il-qalb u tad-dlam. Kienet donnha sa taghmel ix-xita, kull tant berqa u xi raghda fil-boghod. Il-buffuri tar-rih bdew jizdiedu; ebda ruh hajja ma tidher barra; b'danakollu Mari ma qatghetx qalbha ghax kienet fuq ruhha, hafifa u tbigh is-sahha, ghalkemm kienet qabzithom l-erbghin. Xehtet ix-xall tas-suf ma' rasha u telqet ghat-tabib. Wara li kienet ilha thabbatlu l-bieb ghal ghaxar minuti sewwa, is-sinjura tat-tabib, wara li bexqet kemm kemm it-tieqa, wegibitha u qaltilha li t-tabib kien ghadu kif hareg u li, qabel il-hdax jew nofs il-lejl, ma jergax lura. Mari, bil-hlewwa kollha, sellmitilha u, bil-pačenzja kollha, telqet lejn il-ghassa bit-tama li l-pulizija jghidulha fejn huwa. Imma, meta Mari waslet il-ghassa, is-surgent ma taha ebda taghrif dwar it-tabib, biss, minn taht l-ilsien, qallha taghti daqqa ta' ghajn ghal gewwa l-hwienet tal-qrib ghax jista' jkun li t-tabib ikun hemm gew jiehu xi te jew flixkun birra. U, ballec, hekk kien, ghax mat-tieni hanut li Mari ltaqghet mieghu, hekk kif harset 'il gewwa, rat lit-tabib f'rokna jilghab it-trisett fuq mejda ma' hbiebu. "Mur gib lit-tobba ta' tfuliti", qalet Mari f'qalbha, "jilaghu man-nies li mhumiex tal-qatgha taghhom", u baqghet riesqa, bil-lajma l-lajma, lejn bieb il-hanut.

Kif Mari rifset il-ghatba, sejhet lit-tabib li kien mitluf fil-loghba u qaltlu biex, x'hin ikun joghghbu, jaghti daqqa ta' ghajn lil Gennaru ghax ma joghghobha xejn. It-tabib wegibha li ma jdumx ma jmur fejn qaltlu Mari, imma, mgħagħgel, rega' mar fir-rokna jkompli l-loghba.

Kienu digà daqqu l-hdax ta' bil-lejl meta t-tabib qam minn fuq il-mejda tal-loghob u, kif kien nofsu stordut bil-gheja, rema l-biccà tas-sigarett li kien baqaghlu f'halqu, ghorok ghajnejh, qabad il-kaxxa, sellem lil hbiebu u, hafif hafif, telaq ghal ghand Gennaru.

"Xi gralek, Gennar?", staqsa t-tabib b'lehen sod u qawwi. Izda Gennaru ma ta ebda twegiba hlief biss b'xi kelma mqansha u minghajr ma tiftiehem. It-tabib minnufih ta s-salt ghal polz il-marid u mill-ewwel intebaħ li id il-leminija ma kenitx ticcaqlaq. Wara l-id, it-tabib qabad sieq Gennaru u din ukoll kienet mejta.

“Hawn ghandna xi nghidu”, qal it-tabib hosbien lil Kola, ir-raġel ta’ Mari, li sa dak il-hin, kien għadu għassa mal-marid. “Għada filgħodu nibagħtuh li-sptar, jekk isebbah”—“Mhux aħjar kieku wiehed jaħsiblu għas-Sagramenti?” kompla jgħid it-tabib. Għalkemm Gennaru kien magħdur hafna, il-kelma “Sagramenti” fehmha sewwa, għax b’idu x-xellugija beda jagħmel sinjali ċari li ma riedx jaf bi Vjatku. Gennaru ma riedx iqerr u jitqarben, imma mhux għax kien raġel hażin jew għax kellu hwejjeg in-nies. Gennaru kull sena kien jagħmlu l-Preċett u kien iqerr u jitqarben aktar minn darba fis-sena. Gennaru ma kien jerfa’ salib hadd u jekk ma kienx jagħmel il-ġid lil għajru, il-ħsara u d-deni ma kienx jaf bihom, għalkemm xi darba kien ikollu jagħmel xi rapport bil-moħbi. Ma riedx iqerr għax, għalkemm kien jaf li huwa batut hafna, qatt ma ried idahħalha f’rasu li kien jilgħabha mal-mewt. Meta Kola reġa’ qallu li kien sejjer għall-Kappillan, Gennaru, b’xi kliem u ċaqliq iehor ta’ rasu, urieh li ma kienx irid. Kola, għalhekk, għalaq il-bieb, intxeħet fl-art fuq gverta, jistenna t-tbexbix tal-għada filgħodu. Kola raqad, u raqad il-lejl kollu għax kien għajjen mejjet. Il-qanpiena ta’ għonq il-moghħza tal-ħalib li, filgħodu kmieni fi dlam ċappa, għaddiet minn taħt it-tieqa sewwa sew fejn kien rieqed Kola, qajmitu. Ma’ Kola qam ukoll Gennaru li, f’daqqa waħda, beda jgħolli u jxejjer idu u siequ t-tajbin u jgħid xi kliem li ma setax jiftiehem. Gennaru kien qieghed jitbaqbaq, kien qieghed jishon u jinkwieta ruħu għax id-daqq tal-qanpiena tal-moghħza haħbu d-daqq tal-qanpiena tal-Vjatku. Gennaru, f’daqqa waħda, mill-ħażin għadda għal aghar; idu u siequ ma baqghux jixxejru u jferfru; għajnejh tberrqu; halqu tgħawweg, widnejh ħmaru u mbaghad sfaru; ġismu ibbies; tah attakk iehor f’rasu. Miet jitbaqbaq, u, minflok fi Gennaru mar l-isptar għall-kura, mar għand Alla u l-eluf ta’ liri li kellu fil-banek ta’ Malta u ta’ barra hallihom warajh biex bihom jixxalaw u jitpaxxew il-werrieta.